

Bon vespre! Primer de tot, vull donar moltes de gràcies a l'Ajuntament per confiar-me aquest acte, cosa que consider un honor.

Margalidanes, margalidans i margalidanets,

Aquests petits dimonions que no duen banyes però que les saben totes i amb les seves dolenties ens fan tornar bojós de goig i alegries.

Benvenguts sigau tots.

PRESENTACIÓ

Som na Margalida Aguiló, més coneguda per na Margalida de Can Bou. No empensava mai, ni en somnis, trobar-me en aquest lloc un dia com avui, i de bon dir de veres vos dic que aquest moment m'ha llevat moltes hores de dormir.

Som una persona sense estudis, per tant no puc ni vull fer un pregó amb tecnicismes, m'ajustaré a vivències que he tengut i a coses que han passat temps enrere i que totes, de qualche manera, les relacion amb "La Beata".

Comença la festa:

Aqueixa nit hem vengut a dar "s'etsús" a la setmana més apoteòsica de tot l'any, però "s'etsús" ja s'ha dat abans d'una altra manera. Tots sabem que no tot és festa, i si vos heu fixat ja fa bastants de dies que, anant pel carrer, només veus dones pintant i fent persianes netes, el mateix que els balcons, per tenir-los a punt per penjar els domassos, cosa que fa que es poble es vestesqui de gran gala. També ho fan les cases ben netes, ben polides i ben adornades, per obrir-les l'horabaixa fins que ha passat la processó.

Per la Beata és quan comencem a veure molts de margalidans que viuen a fora i que almanco un pic a l'any vénen a visitar els parents, amics i coneguts que deixaren aquí temps enrere.

És sens dubte una visita obligada al poble qui els ha vist néixer i n'hi ha molts que diuen que de bon gust tornarien a viure a la tranquil·litat de aqueix poble. Però se conformen de venir a passar el dia i anar a la processó, aquesta processó única, tan esplendorosa i tan plena d'entusiasme. I dic única, tot i que tots sabem que Sor Tomasseta era de Valldemossa, que visqué la major part de la seva vida a Palma i que allà també fan processons, però no n'hi ha cap com la nostra, ni prop fer-s'hi.

I és que hi participa gent de totes les edats, des de molt majors a bebés que les duen dins senalles vestits de pagesets (no ve de nou que ho duguin tan arrelat si ja ho viuen de tan petitons.)

També hi ve un raig-i-roll de gent de tot Mallorca, fins i tot d'estrangers que volen viure aqueixa festa i que fa temps s'han encuidat de fer-se els vestits de pagesos. La majoria són comprats a Can Bou, casa pionera en fer vestits de pagesos. Dic casa, però en realitat tot el remenat d'aqueix assumpte el duia na

Rosa de Can Bou, la meva germana, que se'n cuidava de demanar indicis de com eren els vestits més típics, preguntant a sa gent major i consultant llibres, com per exemple els de l'arxiduc Lluís Salvador, que era un enamorat de Mallorca i un gran recopilador de maneres de vestir i costums dels mallorquins.

Les teles que empraven per fer aquells vestits eren fetes a Sóller. És per mor d'això que na Rosa agafava el tren cada setmana, i anava a la fàbrica. Allà triava el que podia dur pels doblers que tenia, perquè, com que no teníem cap duro, havia de pagar amb els doblers del que havíem venut la setmana anterior, i els que mos deixaven uns quants veïnats. Això ens va ajudar a tirar endavant. No els pagarem mai el que feren per nosaltres. De tots ells ja només queden madò Margalida de can Font i na Bel de can Butzeta. A tots aqueix veïnats els devem tot quan tenim.

Això mateix passava amb el "gènere" dels vestits que se feien les al·lotes per anar a la berbena, que se provaven a veure qui el duria més guapo, però sobretot que no n'hi hagués dos d'iguals; això era sagrat. Na Rosa anava a Palma a diverses botigues que feien venda de major, perquè aqueixes teles se fabricaven a Barcelona, i duia trossos de quatre metres que les deien quarters, que era el que empraven per fer un vestit, i se'n cuidava prou de no dur-ne dos d'iguals. Tanmateix, n'hi havia qualcuna que per més fer se'n anava a Palma (cosa poc habitual en aquell temps) i se comprava el seu, amb tanta de mala sort que era igual de qualcun venut aquí; aqueixa ja tenia xafada la festa de la Beata. Vet aquí que de vegades tenim el que hem de menester aquí i ho anam a comprar a defora.

Aquests "gèneros", tant els de Sóller com els de Palma, els deixava pagats i llavors l'agència mos duia els paquets. D'agències, n'hi havia dues; en primera, la de l'amo en Vicenç Font, a qui molts de dies na Francisca, la seva dona, li ajudava a repartir. En segona, hi havia la de l'amo en Tomeu Roig. Els deien l'amo en Tomeu i l'amo en Vicenç de l'Agència, amb els quals férem una bona amistat.

L'amo en Vicenç, que en pau descans, ja fa molts d'anys que mos va deixar. L'amo en Tomeu en té 99 anys, una bona salut, i un cap més clar que un llum; cada dia va a fer una volteta per la plaça, i quant mos encontrem tenim una alegria tots dos.

Aquests dies he sabut coses que ignorava de Sor Tomasseta.

Per exemple, que era la sisena dels fills d'una família pagesa molt honrada. Son pare feia de majoral a diverses finques del terme de Valldemossa, però ella ben prest va quedar sense pare ni mare, i va anar a viure a cas padrí patern, en Miquel Tomàs, just davant la cartoixa. Després va passar a cal germà major que també nomia Miquel i més tard va anar a viure a cals tios, a la possessió de Son Gallart.

La seva tia, Maria Tomàs, germana de son pare, era la madona de la possessió. La madona no era la senyora, era l'encarregada que el personal qui se'n cuidava del de dins la casa ho tengués tot en orde.

Una altra cosa que me tenia intrigada era per què la beateta du un pa de sucre

damunt una mà. Idò conten que era molt generosa i que se'n cuidava molt de les altres monges del convent, i que un any per Nadal la monja que havia de cantar la Sibil·la estava molt escanyada. Ja se pensaven que no hi hauria Sibil·la, però li va dur un pa de sucre per reblanir la gargamella i va poder cantar.

Tornant a la processó, i què em direu de l'estol de dimonis amb els picarols corrent d'un cap a l'altre del poble amb un renouer infernal, fent por als més petits i a qualque gran? Quan se n'hi acostava un de part de darrera, i pega una bona remenada de cul, i tota aquella picarolada que du ressona estrepitosament, i així tot el dia, fins acabar a la processó? I, a més, prenien les gerres a les pageses i les trencaven davant la Beata.

Fa com quaranta o quaranta-cinc anys, només n'hi havia quatre o cinc, de dimonis, i me'n record molt bé, sobre tot, de dos: un era en Mateu Cordat, el dimoni petit, i no és que fos un nin: ja tenia una trentena d'anys, però per mor d'una malaltia no havia crescut. Crec que no passava el metre d'altura, era molt petit i molt graciós: pesava més la gerra que ell.

Llavors n'hi havia un altre, en Miquel Porxet; aqueix sí que era tot un espectacle, se trencava les gerres damunt el cap, agafava la gerra per una ansa, i "cataclac", amb un cop al cap ja tenia la gerra trencada.

També hi va haver el no manco famós dimoni gros, l'amo en Biel Vaquer, que era qui donava les ordes, ja que darrerament l'estol s'havia fet molt gros, i havia de menester un poc de tello. Ara fa dos o tres mesos que també mos va deixar, que en pau descansi.

Els dimonis no havien pogut entrar mai dins l'església, però en Guillem, el rector que teníem abans, els va dar permís i va esser un canvi gros i un poc polèmic, però jo n'he viscut un més important de canvi. Resulta que a l'església hi havia aquests mateixos portals que hi ha ara, però en aquell temps un era el dels homes, que és el que dóna als bancs de davant de tot, els de més a prop de l'altar major. Aquests bancs, dit sigui de pas, no tenien respatla. Aquí s'hi asseien única i exclusivament els homes i Déu guard que per aqueix portal hi hagués entrat cap dona, i que hagués passat per davant tots els homes, perquè aquesta ja hagués tengut el segell posat.

Darrere aquests bancs hi havia aquests grossos que hi ha davant la trona i que encara hi són. En aquests els deien els bancs de l'Ajuntament i ho eren perquè estaven reservats per a les autoritats que, com podeu suposar, tot eren homos. I si cap d'ells anava a missa els bancs havien de quedar buits, no s'hi podia asseure ningú i darrere aquests bancs venia el lloc de les dones. I dic el lloc perquè, sabeu com eren els bancs de les dones? No ho endevinaríeu mai, per moltes de coses que diguéssu! Sabeu per què? Idò perquè no n'hi havia de cap casta ni amb respatla ni sense. I quan entràvem pel portal de les dones, que és el de l'escalonada, ens trobàvem amb aquell tros enorme, buit sense res, allò era un descampat; és per demés, les dones sempre hem estat discriminades.

Ni seure en els bancs de davant, ni en els grossos, i darrera sense bancs, "ala", ja

vos arreglareu! Dúiem una cadira de ca nostra, dóna gràcies que ni havia unes plegadisses i ja mos tens amb la cadira passada pel braç i cap a missa. Supòs que d'aquí les ve el nom de cadires d'anar a missa.

Tanta de sort que això dels bancs ja s'ha solucionat, em referesc al bancs de l'església, perquè els bancs dels doblers no pareix que vagin per molt bon camí. I si no que ho demanin a aqueixs pobres jubilats de les preferents o als desnonats que, després d'haver quedat sense res i al carrer, han de veure com els capparets banquers se jubilen amb unes pagues astronòmiques que aborriona sentir-ho.

Això no té nom! Val més canviar de tema.

L'altre dia vaig veure un documental d'un qui va per la muntanya. Vaig parar esement que als calçons hi duia uns tacos negres, als genolls i a les anques. Quant els vaig veure me va recordar temps passat, que quan els calçons s'espenyaven els posaven uns tacos com aquells, i a força d'apedaçar havien de durar el més possible; no hi havia doblers per comprar-ne de nous.

Hi havia moltes mancances però això sí, ningú anava estressat. L'estrès no existia en aquell temps, tothom anava ben tranquil, sense presses, tothom cantava, anaves pel carrer i senties les dones que netejaven amb unes bones cantades Els homes, en bon matí, passaven damunt el carro, qui anaven a fer feina i també cantaven.

Quan arribaven a fora vila, llavors cantaven segons la feina que feien, perquè hi havia moltes de tonades, una per cada feina: la des segar, la del batre, la de collir figues (això ho solien fer les dones, les figueraleres), la d'espolsar i plegar ametles. Això era una feina ben feixuga, llavors no hi havia aquestes teles que hi ha ara i les havien de plegar d'una en una, tot lo dia acalades al sol, no sé com podien aguantar. Llavors les havien de pelar, també d'una en una, però això ja era més entretingut perquè el capvespre tots els veïnats mos sèiem a la fresca i mos posàvem a pelar i, quan havíem acabat les d'una casa, començàvem les d'una altra. Mentres pelàvem fèiem tertúlia i cadascú contava les seves penes i alegries, i coses que havien passat; era un temps molt diferent.

Recordant tot això m'ha fet pensar en un viatge que vaig fer a un campament de refugiats del poble saharauí de Tinduf, amb el qual Santa Margalida té molts de lligams. És un campament mig abandonat, enmig del desert. Viuen en jaimas, sense corrent, ni telèfon, ni aigua. No tenen dutxes, se pot dir que no tenen res; això sí, una hospitalitat i una amabilitat extraordinàries. Només demanen una cosa, poder tornar a ca seva. Aqueix viatge em va marcar, va ser una experiència molt enriquidora, que va ensenyà a apreciar més el que tenc, i que no fa falta anar tan accelerats. No tenim temps de xerrar, tothom va amb el telèfon en sa mà; només tenc por que qualque dia sentim a dir que ha nascut un nin amb un telèfon aferrat a l'orella.

Tants d'avanços, tants d'invents, tanta de tecnologia, no sé on arribarem! Supòs que d'aquests margalidanets petits que he citat al principi n'hi haurà que aniran a la lluna o a Mart els deman una cosa:

Que venguin per la beata encara que sigui vestits de marcianets!

Ja vos cercaran un vestit!

I no em falleu, que jo d'allà dalt vos vigilaré!

Bé, que molts d'anys, salut i pau! Visca la Beata!